

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โกรธพล — กำลังของความโกรธ”

“โกรธพล” อ่านแบบภาษาบาลีว่า โกร - ทะ - พะ - ละ มาจากคำว่า โกรธ (ความโกรธ, ความขุ่นเคืองใจ) กับคำว่า พล (กำลัง) รวมกันเป็น โกรธพล แปลว่า กำลังของความโกรธ ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ เกิดขึ้นจริง ๆ ตามการสะสมของแต่ละบุคคล และมีหลายระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นเพียงเล็กน้อย จนถึงมีกำลังกล้าสามารถประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นได้ แม้แต่ผู้มีคุณก็ผู้ถูกความโกรธครอบงำยังประทุษร้ายได้ ด้วยกำลังของความโกรธ ความโกรธ จะมีกำลัง จะมีมาก ก็เพราะมาจากการสะสมที่ละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะประมาณความโกรธ ไม่ได้เลยทีเดียว

ข้อความในปรมัตถโชติกา อรรถกถา พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ธนียสูตร แสดงความเป็นจริงถึงระดับชั้นของความโกรธไว้ ดังนี้ คือ

บางคน ย่อมทำหน้าสยัด้วยความโกรธใด ซึ่งบังเกิดขึ้นแล้ว มีกำลังแรงกว่าความโกรธที่นิดหน่อยนั้น, คนบางคนปรารถนาจะกล่าวคำหยาบ ด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น จึงทำเหตุสักว่า คางสั้น (ปากสั้น), คนอีกพวกหนึ่งกล่าวคำหยาบด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่ง แสวงหาท่อนไม้และศาสตรา เหลียวดูทิศทั้งหลายด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่ง จับท่อนไม้และศาสตราด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่งถือท่อนไม้เป็นต้น รุ่งเข้าใส่ด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่งประหาร ๒-๓ ครั้ง ด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่ง ฆ่าแม่กระทั่งญาติสายโลหิตของตน ด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น, อีกพวกหนึ่ง เกิดวิปฏิสาร (เดือดร้อน) ขึ้นด้วยความโกรธที่มีกำลังแรงกว่านั้น แล้วฆ่าตัวเอง ก็ด้วยเหตุประมาณเท่านี้ ความโกรธจัดว่าถึงความเพิ่มพูนขึ้นอย่างยิ่ง.

สิ่งที่มีจริง ๆ เป็นธรรม ไม่ว่าจะกล่าวถึงเรื่องใด ล้วนแล้วย่อมไม่พ้นไปจากธรรม ทุกขณะของชีวิตคือความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมเท่านั้น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แม้แต่ความโกรธก็เป็นธรรม เพราะมีจริง ๆ เกิดขึ้นจริง ๆ ใครก็ปฏิเสธไม่ได้ เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ลักษณะของความโกรธ ก็คือ ขุ่นเคือง ทุร้าย กระสับกระส่าย ไม่สงบ เกิดขึ้นเมื่อใดก็ไม่สบายใจเมื่อนั้น เนื่องจากเวทนา (ความรู้สึก) ที่เกิดร่วมกับความโกรธ มีเพียงหนึ่งเดียว คือ โทมนัสเวทนา เท่านั้น

ปกติในชีวิตประจำวัน แต่ละบุคคลล้วนมีอกุศลมากด้วยกันทั้งนั้น ทั้งความติดข้องยินดีพอใจ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจ ความริษยา เป็นต้น แต่ถ้าถึงกับที่จะต้องล่วงออกมาเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นนั้น ขณะนั้นแสดงให้เห็นถึงกำลังของกิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) ว่ามีมากอย่างยิ่ง

ความโกรธ ความไม่พอใจ ความขุ่นเคืองใจ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็น โทสะเจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต คือ โทสะ) เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ตามการสะสมของแต่ละบุคคล แม้จะตั้งใจเอาไว้ว่า จะไม่โกรธ จะไม่ขุ่นเคืองใจ แต่ก็ไม่สามารถเป็นไปตามที่ตั้งใจ ตราบใดที่ยังไม่ได้เป็นพระอนาคามีบุคคล ย่อมมีความโกรธเป็นธรรมดา มากบ้างน้อยบ้าง เพราะเหตุว่า ธรรมทั้งหลาย เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย ความโกรธก็เกิดขึ้น

ความโกรธ เป็นสภาพธรรมที่หยาบกระด้าง ดุร้าย และมีหลายระดับ ความโกรธอย่างอ่อนๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ความหงุดหงิด ความขุ่นเคืองใจ ความรำคาญใจ แต่หากความโกรธมีกำลังรุนแรงมาก ก็อาจถึงขั้นประทุษร้ายเบียดเบียน หรือฆ่าผู้อื่นก็ได้ นี่คือโทษของอกุศลธรรม ซึ่งไม่เป็นประโยชน์แก่ใครๆ ทั้งสิ้น ขณะที่ความโกรธเกิดขึ้นนั้น กาย วาจา จะหยาบกระด้าง และย่อมแสดงกิริยาอาการที่ไม่เหมาะสมต่างๆ มากมาย ที่คนปกติไม่สามารถจะเป็นอย่างนั้นได้ เช่น กระแทก กระทุ้ง มีสีหน้าบึ้งตึง กล่าวคำที่หยาบคาย มือ เท้า เป็นไปในทางเบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น

ข้อที่ทุกคนควรพิจารณา คือสาเหตุที่แท้จริงของความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ไม่ใช่เหตุการณ์ ไม่ใช่บุคคลอื่น แต่เป็นเพราะการสะสมความโกรธของตนเอง ซึ่งสะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏ ความโกรธไม่ใช่ตัวตน แต่เป็นสภาพธรรมที่เกิดเพราะปัจจัย เมื่อกระทบสิ่งที่ไม่น่าพอใจแล้วหงุดหงิด ไม่พอใจ โกรธ ขุ่นเคืองใจ ขณะนั้นทราบได้ว่าจะต้องเป็นอุปนิสัยที่ได้สะสมมา จึงทำให้มีความขุ่นเคืองใจ มีความไม่พอใจ โกรธ ขุ่นเคืองใจอยู่บ่อยๆ เนื่องจากผู้ที่มีความอดทน และในเมื่อเป็นอกุศลของตนเอง ตนเองเท่านั้นที่จะเป็นผู้ได้รับโทษจากอกุศลของตนเอง คนอื่นจะทำโทษแก่เราไม่ได้เลย นอกจากกิเลสของตนเองเท่านั้นจริงๆ

การที่จะค่อยๆ ละคลายความโกรธได้ ต้องอาศัยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริงๆ เป็นปัญญาของตนเอง แล้วอกุศลธรรมทั้งหลาย ก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะค่อยๆ ละคลายอกุศล และเมื่ออบรมเจริญปัญญาความรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงขึ้น ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ก็จะค่อยๆ ลดน้อยลง แต่ว่า ยังไม่ได้ดับอย่างเด็ดขาด จนกว่าจะถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ซึ่งจะเห็นตามความเป็นจริงว่า กิเลสที่มีมาก นั้น ต้องอาศัยปัญญาเท่านั้น จึงจะดับได้

ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่ได้อบรมเจริญปัญญา ก็จะเป็นเหตุให้สะสมกิเลสประการต่างๆ เป็นอุปนิสัยที่หนาแน่นขึ้น จนยากที่จะขัดเกลาละคลายได้ ดังนั้น การที่จะมีพระธรรมเป็นที่พึ่งได้นั้น จึงต้องฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ไม่ประมาทในแต่ละคำ พระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเป็น วาจาจริง จะเป็นคำจริง ไม่มีคำเท็จ ไม่มีคำหลอกลวง ไม่มีคำหวังร้ายจากเลย ซึ่งควรค่าแก่การฟังการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร . ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗